

ТОЛЕРАНЦИЈА И ВРЕДНОСТИ НА ГРАЃАНИТЕ

2022

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Издавач

Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС)

За издавачот

Александар Кржаловски, в.д. Директор

Автор

Наташа Димова

ISBN 978-608-4848-47-9

Скопје, ноември 2022 г.

Контакт

МЦМС, адреса: ул. Никола Парапунов бр. 41а; поштенски фах 55, 1060 Скопје;
Тел. +389/2/3065-381; Факс: +389/2/3065-298; е-пошта: mcms@mcms.mk; Веб-страница:
www.mcms.mk.

Scribd: <http://www.scribd.com/people/documents/2996697>; SlideShare

http://www.slideshare.net/mcms_mk

Facebook: <http://www.facebook.com/mcms.mk>; Twitter: http://twitter.com/mcms_mk

Цивика мобилитас, е-пошта: helpdesk@civicamobilitas.mk; веб-страница:

<http://www.civicamobilitas.mk/mk/>

Facebook: <https://www.facebook.com/civicamobilitas/>

Извештајот е подготвен и објавен во рамките на Цивика мобилитас, проект на Швајцарската амбасада, кој го спроведуваат НИРАС од Данска, Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) и ФЦГ од Шведска. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на авторот и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Цивика мобилитас, Швајцарската амбасада или организациите што ја спроведуваат.

МЦМС

Сите права се задржани, репродуцирањето, копирањето, трансмисијата или преводот на кој било дел од оваа публикација може да се изврши единствено под следните услови: со претходна дозвола на издавачот, заради цитирање во анализа на публикацијата и под услови изложени во продолжение.

Авторското право на оваа публикација е заштитено, но публикацијата може да се репродуцира на кој било начин и без наплата за едукативни намени, со назначување на изворот (види начин на референцирање на крајот од публикацијата). За копирањето во други услови, за употреба во други публикации или пак за превод или адаптација, треба да се обезбеди претходна дозвола од издавачот.

Содржина

ВОВЕД	4
Прашалник	4
Примерок.....	4
Обработка и прикажување на резултатите.....	4
СОЦИЈАЛНА ДИСТАНЦА КОН СОСЕДИТЕ	5
ТРАДИЦИОНАЛНИ И СЕКУЛАРНИ ВРЕДНОСТИ	7
ПОДДРШКА НА ПОТРЕБИТЕ НА ИНДИВИДУАТА И ЗАЕДНИЦАТА	8
ОДНОС КОН ПРИРОДАТА И ГРИЖА ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	9
ЗАКЛУЧОЦИ	10
ПРИЛОГ 1. ПРАШАЛНИК	11
ПРИЛОГ 2. СТРУКТУРА НА ПРИМЕРОКОТ	13
ПРОФИЛ НА ИЗДАВАЧОТ	14
ПРОДОЛЖИ СО ЧИТАЊЕ	14

Листа на графикони

Графикон 1 (Не)толеранција кон соседи од различни групи:	5
Графикон 2 Влијание на етничката припадност на нетолеранцијата кон соседите:	6
Графикон 3 Влијание на возраста врз толеранцијата кон соседите (најмладите испитаници во споредба со најстарите во %).....	6
Графикон 4 Неоправданост на (по средна вредност на скала од 1 до 10, каде 1 значи целосна неоправданост и во %)	7
Графикон 5 За поддршка на потребите најмногу придонесуваат:.....	8
Графикон 6 Дали познавате организација која ги вклучува членовите, целната група или граѓаните во својата работа:	8
Графикон 7 Најголеми предизвици во однос на животната средина	9
Графикон 8 Кој е најодговорен за состојбата со животната средина.....	9

ВОВЕД

Во извештајот „Толеранција и вредности на граѓаните“ се анализирани дел од наодите од анкетата „Граѓанско општество“, посветен на толеранцијата и вредностите на граѓаните која се спроведува на национален репрезентативен примерок на граѓаните на Република Северна Македонија. Целта на истражувањето беше да се испитаат ставовите на граѓаните за битните прашања кои влијаат на социокултурниот контекст во кој дејствува граѓанското општество.

МЦМС ги проверувал толеранцијата и вредностите повеќе пати до сега, како дел од други истражувања. Тие се наведени на крајот од оваа публикација во делот „Продолжи со читање“. Истражувањето и извештајот се подобрени врз основа на претходните искуства и глобалните истражувања. Со вклучувањето нови прашања, периодичното повторување на истражувањето, но и неговото објавување по делови, е подобрена употребливоста на извештајот.

Прашалник

Поголем дел од прашањата се засновани на искуствата и глобалните истражувања за социо-културните норми: Европската студија на вредности; Европскиот барометар; и Цивикус - Индексот на граѓанското општество. Другиот дел од прашањата се од претходните истражувања на МЦМС, кои ја испитуваа толеранцијата и вредностите на граѓаните.

Примерок

Анкетата беше спроведена во ноември 2021 година, на репрезентативен примерок од 1.007 испитаници. Популациската рамка на примерокот беше население постаро од 18 години, а критериуми за репрезентативност беа: пол, етничка припадност, возраст, место на живеење и региони.

Од 1.007 испитаници, 50,1 % беа жени, а 49,7 % мажи. Во однос на етничката застапеност етничките Македонци беа застапени со 70,7 %, етничките Албанци со 24,2 %, другите етнички групи беа застапени со 4,9 %. Во однос на местото на живеење, селската популација беше застапена со 34,4 %, додека градската со 38,0 %, а градот Скопје со 27,6 %. Целосен преглед на примерокот е даден во прилогот.

Обработка и прикажување на резултатите

Собраните податоци се обработени со честота и пропорција на одговорите. Податоците се со ниво на доверба од 95 % и со грешка од +/- 3 %. Резултатите се прикажани во графикони на ниво на целиот примерок. Освен со графикони, податоците се прикажани и во бројки. Исто така се прикажани покрај бројките и трендовите во однос на претходното истражување спроведено во 2010 г., за оние податоци кои се споредливи со нив.

Незначително малцинство се употребува за одговори помалку од 10 % од примерокот, мало малцинство за 11 % до 30 %, малцинство за 30 % до 50 %, мнозинство за 51 % до 70 % и големо мнозинство за повеќе од 70 %.

Во извештајот не се коментирани социо-демографските анализи за помалубројните етнички заедници и политичките партии со помалку симпатизери поради нивното мало учество во националниот примерок.

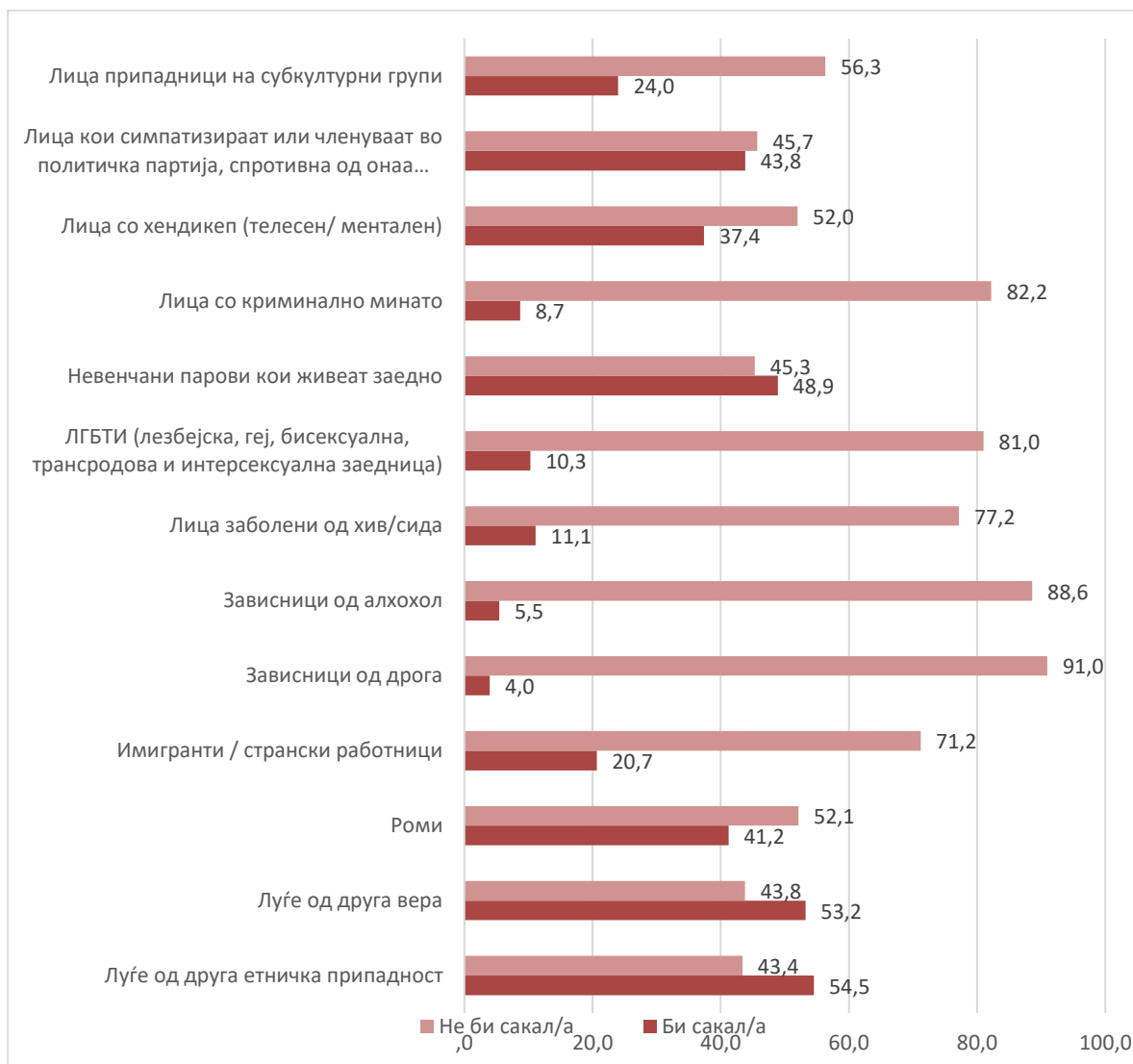
Во извештајот во одредени табели и графикони не се прикажани резултатите за „не знам“ и „без одговор“, поради што збирот на сите одговори не е 100 %. Тоа е направено за потребите на поедноставно прикажување на резултатите. Собраните податоци се обработени со честота и пропорција на одговорите. Податоците се со ниво на доверба од 95 % и со грешка од +/- 3 %. Резултатите се прикажани во графикони на ниво на целиот примерок. Освен со графикони, податоците се прикажани и во бројки. Исто така се прикажани покрај бројките и трендовите во однос на претходното истражување спроведено во 2010 г., за оние податоци кои се споредливи со нив.

СОЦИЈАЛНА ДИСТАНЦА КОН СОСЕДИТЕ

Истражувано е дали граѓаните (не) би сакале да имаат соседи од одредени маргинализирани групи, наведени во графиконот подолу.

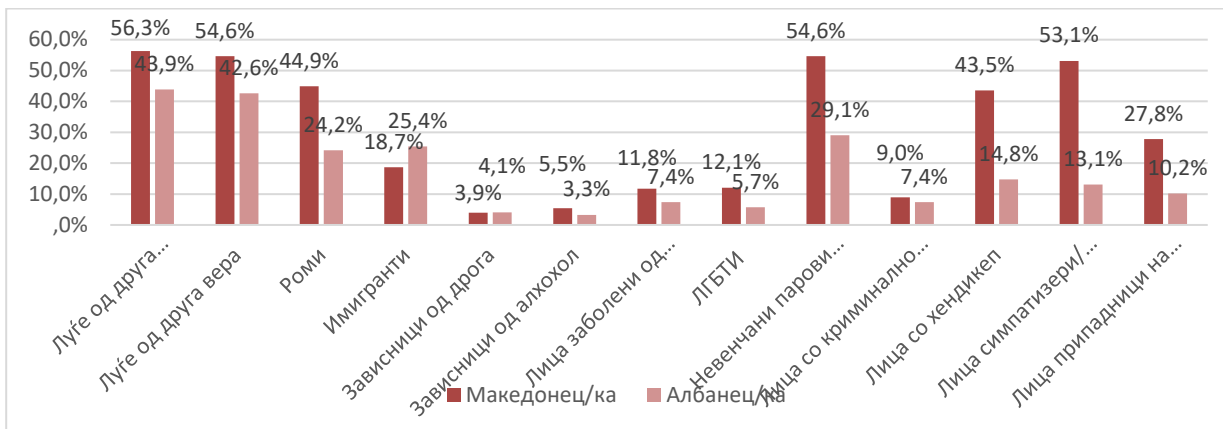
Големо мнозинство од испитаниците не сакаат соседи кои се зависници од дрога (91%), зависници од алкохол (88.6%), луѓе со криминално досие (82.2%), хомосексуалци (81%), лица заболени од ХИВ (77.2%), и имигранти (71.2%). Мнозинство од граѓаните не сакаат да живеат покрај лица припадници на субгрупи (56.3%), лица со хендикеп (52%) и Роми (52.1%). Од друга страна мнозинство од граѓаните сакаат соседи кои се од друга вера (53.2%) и друга етничка припадност (54.5%) (но не Роми).

Графикон 1 (Не)толеранција кон соседи од различни групи:

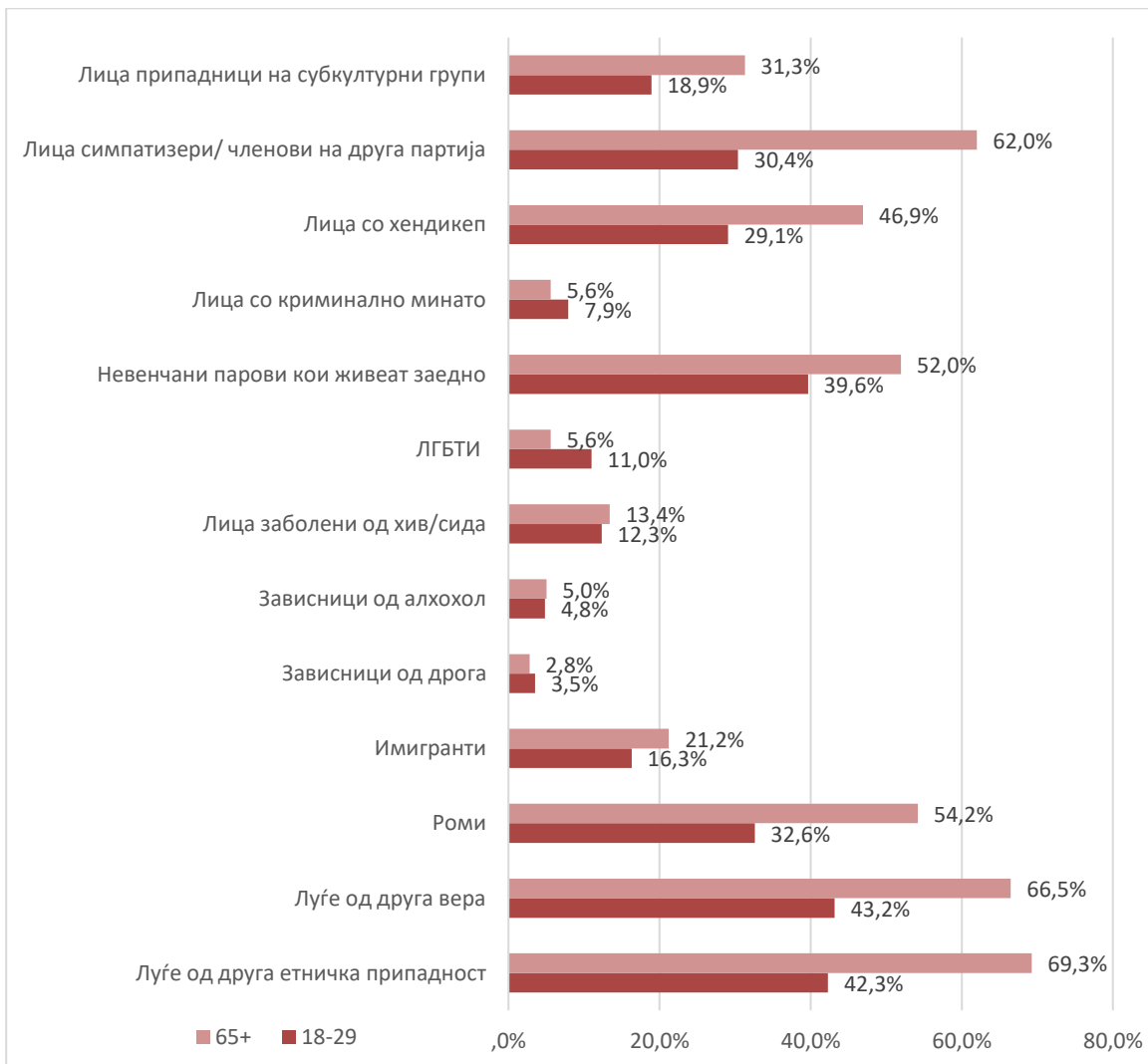
Кога податоците се разгледуваат од аспект на етничката припадност на испитаниците, може да се забележи дека етничките Македонци во поголем процент сакаат соседи од наведените групи за разлика од етничките Албанци. Ова е особено евидентно во случајот со Роми (24.2% наспроти 44.9%), невенчани парови (29.1% наспроти 54.6%), лица со хендикеп (14.8% наспроти 43.5%), лица кои симпатизираат или се припадници на други партии (18.1 наспроти 53.1%). Покрај тоа, женските испитаници се потолерантни односно во поголем процент од машките би сакале соседи од сите горенаведени групи без исклучок.

Графикон 2 Влијание на етничката припадност на толеранцијата кон соседите:

Во однос на возрастните групи, интересно е да се напомене дека со зголемувањето на возраста испитаниците во поголем процент сакаат да живеат покрај наведените групи освен во случајот кога станува збор за зависници од дрога, алкохол и ЛГБТ.

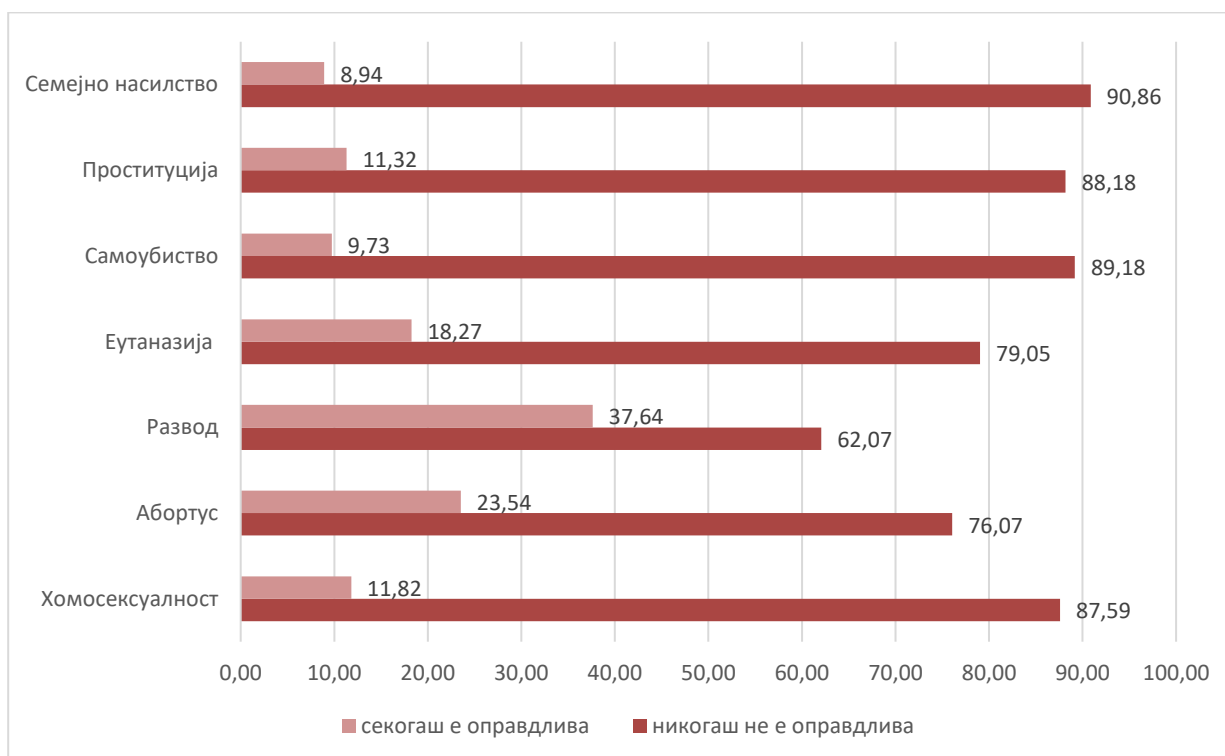
Графикон 3 Влијание на возраста врз толеранцијата кон соседите (најмладите испитаници во споредба со најстарите)

ТРАДИЦИОНАЛНИ И СЕКУЛАРНИ ВРЕДНОСТИ

Односот на граѓаните кон традиционалните и секуларните вредности беше проверуван преку тоа дали оправдуваат некои појави за кои покрај законските ограничувања постојат и морални норми во општеството. Ниту една појава нема мнозинска поддршка (оправданост), односно големо мнозинство од граѓаните не ги оправдуваат наведените појави.

Графикон 4 Неоправданост на (по средна вредност на скала од 1 до 10, каде 1 значи целосна неоправданост)

Малцинство граѓани го смета разводот за оправдан, а мало малцинство ги смета хомосексуалноста, абортусот, разводот, еутаназијата и проституцијата за оправдани. Незначително малцинство смета дека се оправдани самоубиство и семејно насилство.

Ставовите во 2021 година спрема ставовите во 2010 г. покажуваат стабилност во неоправданоста на абортус (околу 75%) и хомосексуалност (околу 88%), зголемување на неоправданоста на еутаназијата (од 73% на 79%), а намалување на неоправданоста забележана кон развод (62.1 % спрема 67.6%) и проституција (од 94.8% на 88.2%).

Табела 1 Споредба на ставовите во 2010 и 2021 г.

Неоправданост	2010	2021
Развод	67,6 %	62,1%
Абортус	75,1 %	76,1%
Еутаназија	73,1 %	79,1%
Хомосексуалност	89,6 %	87,6%
Сексуална работа (проституција)	94,8 %	88,2%

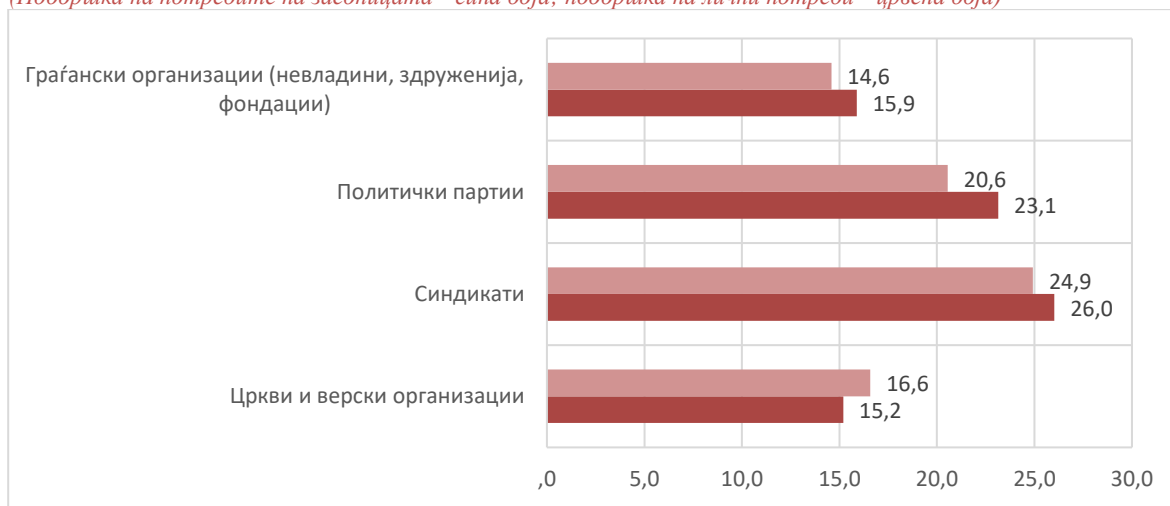
Кога податоците се разгледуваат од аспект на етничката припадност на испитаниците, неоправданоста е висока и без особени разлики освен во случајот со разводот каде во поголем процент не го оправдуваат етничките Албанци (71,7%) во однос на етничките Македонци (58,4%). Дополнително, машките испитаници во повисок процент сметаат дека наведените појави се неоправдани, освен во случајот со семејното насилство (89,8% наспроти 91,9%). Интересно е да се напомене дека помал процент од жените во однос на мажите го одобруваат абортусот (73,7% наспроти 78,4) и разводот (59% наспроти 65,2%). Во однос на возрастните групи, како што се зголемува возраста така испитаниците се зголемува процентот на оние кои не ги оправдуваат овие појави.

ПОДДРШКА НА ПОТРЕБИТЕ НА ИНДИВИДУАТА И ЗАЕДНИЦАТА

Граѓаните беа прашани и за тоа кои организации најмногу придонесуваат за поддршка на нив индивидуално и на заедницата и дали ги вклучуваат граѓаните во своите активности.

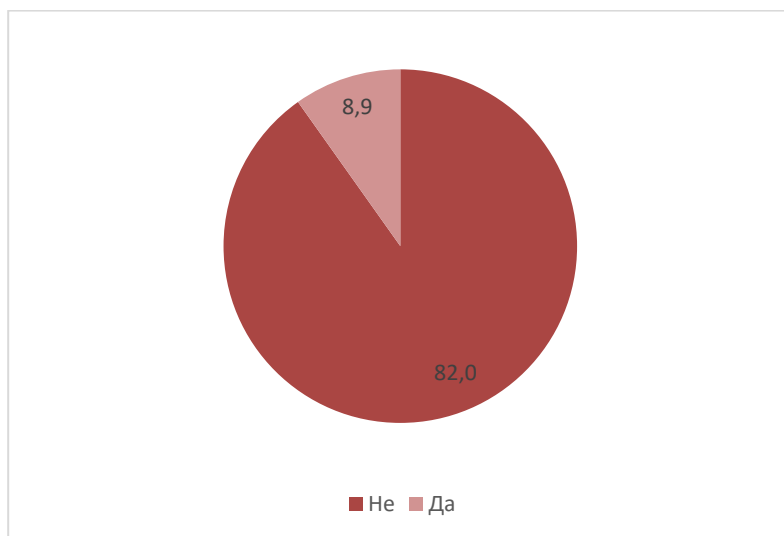
Поделени се мислењата на граѓаните за тоа кој најмногу ги поддржува нивните лични и потребите на заедницата. Синдикатите се најпрепознаени, односно речиси една четвртина сметаат дека тие даваат најголема поддршка и за нив лично и за заедницата. Секој петти граѓанин ги гледа политичките партии во улога на најголеми поддржувачи на потребите, лични и оние на заедницата. Речиси изедначена е перцепцијата за црквите и верските организации и граѓанските организации.

Графикон 5 За поддршка на потребите најмногу придонесуваат:
(Поддршка на потребите на заедницата= сина боја; поддршка на лични потреби= црвена боја)

Големо мнозинство на граѓаните (82%) не знаат/ не слушнале за организација која ги вклучува граѓаните во своите активности.

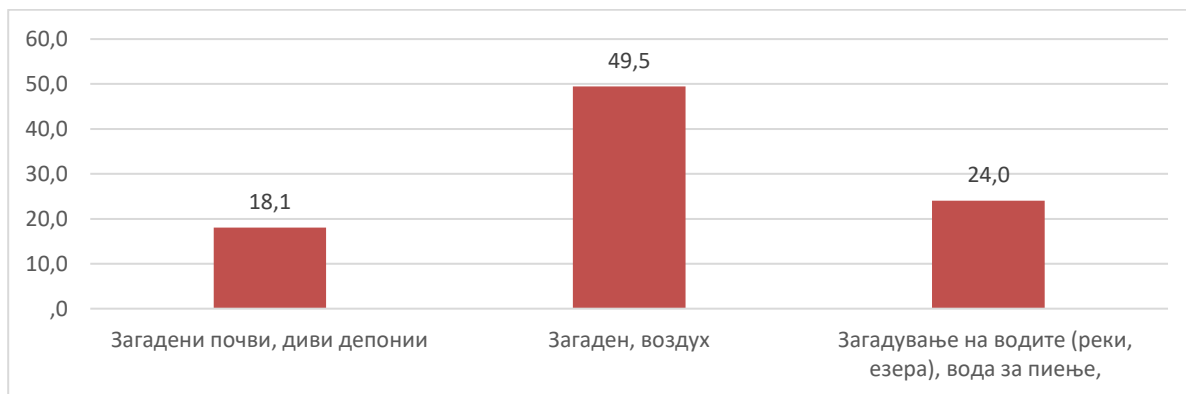
Графикон 6 Дали познавате организација која ги вклучува членовите, целната група или граѓаните во својата работа:

ОДНОС КОН ПРИРОДАТА И ГРИЖА ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Животната средина станува едно од најгорливите прашања за граѓаните. Токму поради тоа интересни се нивните перцепции за предизвиците во однос на животната средина, но и за одговорноста на институциите и граѓаните за состојбата со животната средина. Речиси половина од граѓаните (49,5%) сметаат дека загадениот воздух е најголем предизвик за животната средина. За околу $\frac{1}{4}$ тоа е загадувањето на водите (реки, езера) и водата за пиење, а на трето место (18,1%) е загадувањето на почви и депонии.

Графикон 7 Најголеми предизвици во однос на животната средина

Запрашани кој е најодговорен за состојбата со животната средина, скоро половина ги посочиле граѓаните, а мало малцинство одговорноста ја гледаат кај државата и општините. Мнозинство од граѓаните 54,4% одговориле дека се грижат за животната средина преку рециклирање, а 40,6% не го прават тоа.

Графикон 8 Кој е најодговорен за состојбата со животната средина

ЗАКЛУЧОЦИ

И натаму ниско ниво на толеранција

Во Македонија има голема нетолеранција, особено кон пет категории луѓе: зависници од дрога (91%), зависници од алкохол (88.6%), луѓе со криминално досие (82.2%), хомосексуалци (81%) и лица заболени од ХИВ (77.2%).

Зголемена толеранција кон други етнички групи и вери, но не и кон Роми

Мнозинство од граѓаните од една страна не сакаат да живеат покрај лица припадници на субгрупи (56.3%) и Роми (52.1%), а од друга сакаат соседи кои се од друга вера (53.2%) и друга етничка припадност (54.5%).

Најголема неоправданост има семејното насилство, најмала разводот

Ставовите во 2021 година спрема ставовите во 2010 г. покажуваат стабилност во неоправданоста на абортус (околу 75%) и хомосексуалност (околу 88%), зголемување на неоправданоста на еутаназијата (од 73% на 79%), а намалување на неоправданоста е забележана кон разводот (62.1 % спрема 67.6%) и проституција (од 88.2% на 94.8%).

Поделени се мислењата на граѓаните за тоа кој најмногу ги поддржува нивните лични и потребите на заедницата

Синдикатите се најпрепознаени, односно речиси една четвртина сметаат дека тие даваат најголема поддршка и за нив лично и за заедницата. Секој петти граѓанин ги гледа политичките партии во улога на најголеми поддржувачи на потребите, лични и оние на заедницата. Речиси изедначена е перцепцијата за црквите и верските организации и граѓанските организации.

Загадениот воздух е најголем предизвик за животната средина, а граѓаните се најодговорни за тоа

Речиси половина од граѓаните (49,5%) сметаат дека загадениот воздух е најголем предизвик за животната средина. За околу $\frac{1}{4}$ тоа е загадувањето на водите (реки, езера) и водата за пиење, а на трето место (18,1%) е загадувањето на почви и депонии. Скоро половина ги посочиле граѓаните како најодговорни за состојбата со животната средина, а мало малцинство одговорноста ја гледаат кај државата и општините.

ПРИЛОГ 1. Прашалник

Толеранција и вредности на граѓаните

1.4. ВРЕДНОСТИ

П 16. Ве молам кажете ми за секоја од следните активности дали мислите дека секогаш може да биде оправдана, или нешто измеѓу, на скала од 1 до 10.

		Никогаш не е оправдано					Секогаш е оправдано				
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
д 1	Хомосексуалност										
д 2	Абортус										
д 3	Развод										
д 4	Еутаназиа (прекинување на животот заради неизлечлива болест)										
д 5	Самоубиство										
д 6	Проституција										
д 7	Семејно насилство/ Насилство меѓу партнери										

П 1. Од следниве групи луѓе, именувајте ги оние што не би сакале да ви бидат соседи?

		Би сакал/а	Не би сакал/а	НЗ	БО
		1	2	3	4
д 8	Луѓе од друга етничка припадност	1	2	3	4
д 9	Луѓе од друга вера	1	2	3	4
д 10	Роми	1	2	3	4
д 11	Имигранти / странски работници	1	2	3	4
д 12	Зависници од дрога	1	2	3	4
д 13	Зависници од алкохол	1	2	3	4
д 14	Лица заболени од ХИВ/СИДА	1	2	3	4
д 15	ЛГБТИ (лезбејска, геј, бисексуална, трансродова и интерсексуална заедница)	1	2	3	4
д 16	Невенчани парови кои живеат заедно	1	2	3	4
д 17	Луѓе со криминално минато	1	2	3	4
д 18	Лица со хендикеп (телесен/ ментален)	1	2	3	4
д 19	Лица кои симпатизираат или членуваат во политичка партија, спротивна од онаа која вие ја симпатизирате	1	2	3	4
	Лица припадници на субкултурни групи	1	2	3	4

П 2. (д 20) Кој од следниве облици на здружување најмногу придонесува за поддршка на вашите потреби?

- 1 - Цркви и верски организации
- 2 - Синдикати
- 3 - Политички партии
- 4 - Граѓански организации (невладини, здруженија, фондации)

99 - Не знам (НЕ ЧИТАЈ)

0 - Без одговор (НЕ ЧИТАЈ)

П 3. (д 21) Кој од следниве облици на здружување најмногу придонесува за поддршка на потребите на заедницата?

- 1 - Цркви и верски организации
- 2 - Синдикати
- 3 - Политички партии
- 4 - Граѓански организации (невладини, здруженија, фондации)

99 - Не знам (НЕ ЧИТАЈ)

0 - Без одговор (НЕ ЧИТАЈ)

П 20. (д 22) Дали сте слушнале за организација во вашето опкружување која редовно ги вклучува членовите, целната група и општо граѓаните во процесот на утврдување на приоритетите за работа на соодветната организација:

1 - Не

2 - Да

99 - Не знам (НЕ ЧИТАЈ)

0 - Без одговор (НЕ ЧИТАЈ)

П20а. (д 23) Ако да, која организација/организации? _____

П21. (д 88) Каде сметате дека Македонија има најголем предизвик во однос на животната средина?

- 1 - Загадени почви, диви депонии
- 2 - Загаден, воздух
- 3 - Загадување на водите (реки, езера), вода за пиење,
- 99 - Не знам (НЕ ЧИТАЈ)
- 0 - Без одговор (НЕ ЧИТАЈ)

П Наведете пример _____

П22. (д 89) Кого го сметате за најодговорен за состојбата со животната средина во МК?

- 1 - Државата
- 2 - Општината
- 3 - Граѓаните
- 99 - Не знам (НЕ ЧИТАЈ)
- 0 - Без одговор (НЕ ЧИТАЈ)

П23 (д 90) Дали Вие лично се грижите за животната средина рециклирате?

- 1 - Не
- 2 - Да
- 99 - Не знам (НЕ ЧИТАЈ)
- 0 - Без одговор (НЕ ЧИТАЈ)

П23а. (д 91) Ако да, на кој начин го правите тоа:

- 1 - Одложувам цврст отпад на соодветно места,
- 2 - Компостирам,
- 3 - Рециклирам (метал, хартија, пластика)
- 4 - Користам хартиени кеси,
- 5 - Користам електронско банкарство...
- 6 - Одложувам електронски/ електричен отпад (домашни електрични апарати, батерии и др.) на соодветно место

- 99 - Не знам (НЕ ЧИТАЈ)
- 0 - Без одговор (НЕ ЧИТАЈ)

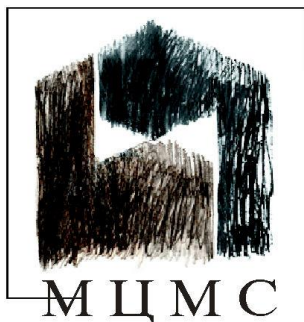
П Наведете пример _____

ПРИЛОГ 2. Структура на примерокот

Пол	%
Маж	49,7
Жена	50,1
Не сака да одговори	0,2
Возраст	%
18-29	22,5
30-39	20,6
40-49	19,0
50-64	20,2
65+	17,8
Етничка припадност	%
Македонец/ка	70,7
Албанец/ка	24,2
Турчин/ка	1,8
Ром/ка	2,0
Србин/ка	0,6
Бошњак/чка	0,4
Друго	0,1
Не сака да одговори	0,2
Религиска припадност	%
Православна	63,1
Исламска	27,9
Католичка	8,5
Друга	0,3
Не сака да одговори	0,2
Религиозност	%
Религиозна личност	82,6
Нерелигиозна личност	13,1
Атеист	0,5
Не сака да одговори	3,8
Работен статус	%
Вработен во јавен сектор	19,8
Вработен во приватен сектор	26,4
Вработен во граѓански сектор	3,0
Студент	6,0
Ангаржиран/а во домашни обврски	5,6
Невработен	16,2
Пензионер	18,1
Земјоделец	3,0
Друго	0,5
Не сака да одговори	1,6
Социјален статус (самоперцепција)	%
Висока класа	2,7
Повисока средна класа	25,1
Пониска средна класа	37,5
Работничка класа	25,1
Пониска класа	7,3
Не знам	0,5
Без одговор	1,7
Образование	%
Незавршено основно	2,0
Основно	14,9
Средно	57,4
Вишо, високо	23,5
Магистерски студии	2,2

Место на живеење	%
Рурално (село)	34,4
Урбано (град)	38,0
Скопје	27,6
Месечни приходи	%
1 - 6000 ден.	1,0
6001 – 9000 ден.	2,5
9001 – 12.000 ден.	6,7
12.001 – 15.000 ден.	11,9
15.001 – 18.000 ден.	8,7
18.001 – 24.000 ден.	13,3
24.001 – 30.000 ден.	11,2
30.001 – 40.000 ден.	7,5
40.001 – 50.000 ден.	12,8
50.001 – 60.000 ден.	7,1
60.000+ ден.	4,1
Не знае	2,1
Одбива да одговори	11,1
Политичка ориентација	%
1 - Лево	6,6
2	5,6
3	9,6
4	14,9
5	19,4
6	10,6
7	7,3
8	3,6
9	1,0
10 - Десно	4,4
Не знае	7,0
Без одговор	10,1
Симпатизер на политичка партија	%
ВМРО-ДПМНЕ	19,8
СДСМ	14,2
ДУИ	10,2
Други	15,5
Не сум симпатизер на политичка партија	36,3
Не знае /Без одговор	4,0
Регион	%
Скопски	30,2
Југоисточен	8,9
Источен	8,6
Североисточен	8,1
Вардарски	7,0
Југозападен	10,0
Полошки	16,1
Пелагониски	11,0

Профил на издавачот

Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) речиси 29 години е значаен актер на граѓанското општество во Македонија и во регионот, заснован на вредности и интереси и нивно застапување и влијание врз општеството.

Визијата на МЦМС е мир, хармонија и просперитет на луѓето во Македонија, на Балканот и глобално. МЦМС ја дефинира својата мисија да предводи промени со нови и алтернативни решенија на општествените проблеми.

МЦМС дејствува во секторите на развој на граѓанското општество, добро владеење (антикорупција), социјална инклузија (реинтеграција и рехабилитација на ранливи категории граѓани, недискриминација и деполаризација), евроинтеграции, итни општествени предизвици и зелена агенда. Од 1993 г. МЦМС спроведе повеќе од 1.690 проекти со вкупен буџет од над 65,5 милиони евра.

Продолжи со читање

- Чаушоска, Јасмина, (2022) „Општествена одговорност на граѓаните 2021“, - <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istranzuvana-i-publikacii/2416-opshtestvena-odgovornost-na-gragjanite-2021.html>
- Савевска, Александра, Ивановска, Фанија (2022) „Ставови и искуство со предрасуди, социјална дистанца и еднаквост во Северна Македонија“, - <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istranzuvana-i-publikacii/2413-stavovi-i-iskustvo-so-predrasudi-socijalna-distanca-i-ednakvost-vo-severna-makedonija.html>
- Јаковлеска, Гонце, Кржаловски, Александар, Клековски, Сашо, Чилевалиев, Стефан, Михаиловска, Јасмина (2018) – „АГРУМЕНТИ – Збирка истражувања на важни општествени теми“ - <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istranzuvana-i-publikacii/lista-na-istranzuvana-i-publikacii/2038-agrumenti--zbirka-istranzuvanja-na-vazhni-opshtestveni-temi.html>
- Саздовска, Сунчица, Јаковлеска, Гонце, Кржаловски, Александар, Клековски, Сашо (2018) - „АГРУМЕНТИ 2 – Збирка истражувања на важни општествени теми“ - <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istranzuvana-i-publikacii/lista-na-istranzuvana-i-publikacii/2141-agrumenti-ii--zbirka-istranzuvanja-na-vazhni-opshtestveni-temi.html>
- Михаиловска, Јасмина, Поповиќ, Миша (2014) „Барометар за еднакви можности“ – <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istranzuvana-i-publikacii/1542-barometar-za-ednakvi-mozhnosti.html>
- Кржаловски, Александар (2013) „Доверба во луѓето и во институциите-2013“ <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istranzuvana-i-publikacii/1449-doverba-vo-lugjeto-i-vo-instituciite-2013.html>
- Нурединоска, Емина, Кржаловски, Александар, Стојанова, Даниела (2013) „Довербата во граѓанското општество 2013“ <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istranzuvana-i-publikacii/1436-doverbata-vo-gragjanskoto-opstestvo-2013.html>
- Клековски, Сашо (2011) „Меѓуетничките односи во Македонија“ <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istranzuvana-i-publikacii/1109-megjuetnickite-odnosi-vo-makedonija.html>
- Клековски, Сашо, Кржаловски, Александар, Стојанова, Даниела (2011) „Македонски општествени вредности“ <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istranzuvana-i-publikacii/1064-makedonski-opstestveni-vrednosti.html>

- Кржаловски, Александар (2011) „Дискриминацијата во Македонија по основа на етничка припадност“ <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrazuvana-i-publikacii/1037-diskriminacija-na-etnicka-osnova.html>
- Клековски, Сашо, Јаковлеска, Гонце, Стојанова, Даниела, (2011) „Општествена одговорност на граѓаните 2011“, - <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrazuvana-i-publikacii/istrazuvana/1042-opstestvena-odgovornost-na-graganite-2011.html>
- Клековски, Сашо, Нурединоска, Емина, Стојанова, Даниела (2011) „Довербата во Македонија“ <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrazuvana-i-publikacii/1011-doverbata-vo-makedonija-2011.html>
- Петроска Бешка, Виолета, Најчевска, Мирјана (2009) „Барометар за еднакви можности“ <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrazuvana-i-publikacii/740-barometar-za-ednakvi-moznosti.html>
- Клековски, Сашо (2009) „Односот кон традиционалните/секуларните вредности“ <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrazuvana-i-publikacii/634-odnosot-kon-tradicionalnite-sekularnite-vrednosti.html>
- Клековски, Сашо, Кржаловски, Александар, Саздовска, Сунчица, Јаковлеска, Гонце, Колиќ, Миодраг, Стојанова, Даниела, (2009) „Општествена одговорност на граѓаните 2009“, - <https://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrazuvana-i-publikacii/istrazuvana/630-opstestvena-odgovornost-na-graganite-2009.html>